



3. H.L.A. Hart. *Punishment and responsibility. Essay in the Philosophy of Law*. Oxford: Clarendon Press, 1968, p. 215.

4. *Dicționarul limbii române moderne*. București: Editura Republicii Socialiste România, 1958, p. 695 și 713.

5.A. Hlavek. *Problema responsabilității*. În: „Revista de filosofie”, nr. 2/1975, p. 161.

6. M. Florea. *Responsabilitatea acțiunii sociale*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1976, p. 30.

7. N. Popa. *Teoria generală a dreptului*. București: Editura „Actami”, 1998, p. 323 și următoarele; G. Vrabie, S. Popescu. *Teoria generală a dreptului*. Iași: Editura Ștefan Procopiu, 1993, p. 142.

8. A. Iorgovan. *Drept administrativ și știința administrației*. Vol III. București: Editura „Lumina Lex”, 1994, p. 149.

9. Gh. Boboș. *Teoria generală a statului și dreptului*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983, p. 264.

10. M. Eliescu. *Răspunderea civilă delictuală*. București: Editura Academiei, 1972, p. 6 și următoarele.

11. I. Craioveanu. *Teoria generală a dreptului*. București: Editura Militară, 1997, p. 261.

12. S. Popescu. *Teoria generală a dreptului*. București: Editura „Lumina Lex”, 2000, p. 324.

13. D. Țop. *Dimensiunea istorică a dreptului*. Târgoviște: Editura „Refacros”, 2002, p. 104.

ELEMENTE DE DREPT PENAL COMPARAT ÎN MATERIA INFRAȚIUNII DE CONTRABANDĂ

Natalia LACUSTA,
doctorandă

SUMMARY

This article comes to present the crime of smuggling both, in this first lawmaker of Republic of Moldova and in view of some European and Asian lawmakers. Essential and common features component of smuggling and specific features of individual elements.

SUMAR

Prezentul articol vine să prezinte infracțiunea de contrabandă atât în viziunea legiuitorului Republicii Moldova, cât și în viziunea legiuitorilor unor state europene și asiatice. Trăsăturile esențiale și cele comune ale componenței infracțiunii de contrabandă și particularitățile specifice sînt prezentate pentru fiecare stat în parte.

În mai multe țări ale lumii contrabanda este recunoscută ca fiind unul dintre cele mai periculoase tipuri de activitate criminală. Ca și criminalitatea în general, contrabanda, evident, va exista atîta timp cît vor exista frontierele de stat. Chiar și în țările dezvoltate, așa ca Statele Unite ale Americii, Germania, Marea Britanie, Franța, există contrabandă. În aceste țări nici nu se pune întrebarea eradicării totale a acestui fel de crime. Eforturile organelor de urmărire penală sînt concentrate doar asupra reducerii nivelului contrabandei pînă la limitele controlate.

Contrabanda și traficul ilicit reprezintă activitatea de bază care alimentează economia subterană, desfășurată astăzi pe teritoriul țării, și afectează grav valorile esențiale ale Statului [1]. Motivele creșterii nivelului contrabandei sînt: ratele

nejustificat de mari de impozite și taxe; nivelul scăzut de control fiscal și vamal; corupția în organele de control și de supraveghere; discrepanța dintre nivelul impozitelor și cel al tarifelor vamale, precum și situația economică, nivelul scăzut de bunăstare a cetățenilor. În aceste condiții, oamenii săraci, determinați de disperare, se implică cu bună știință în afaceri ilegale. Obiecte de contrabandă sînt numeroase și diverse, nivelul răspîndirii contrabandei atinge proporții periculoase. Deosebit de periculoasă este contrabanda cu droguri, arme, valori culturale. S-au format piețele transnaționale organizate, legate de contrabanda acestor mărfuri.

Traficul nelegal în țările post-socialiste în curs de trecere la economia de piață constituie o problemă specială. În unele dintre ele con-



trabanda a atins dimensiuni care amenință securitatea economică a acestor țări. Este evident că contrabanda constituie o infracțiune cu caracter transfrontalier și transnațional. În aceste condiții, este necesar ca specialiștii în domeniu să cunoască nu numai dispozițiile legislative naționale, ci și legislația altor state, în special legislația penală a țărilor vecine (România și Ucraina). Experiența de combatere a contrabandei prin mijloacele de drept penal în alte țări poate fi foarte utilă în cadrul optimizării procesului de combatere a acestei crime în Republica Moldova.

Codul penal al Republicii Moldova [2], în conformitate cu art. 248, consideră infracțiune de contrabandă trecerea peste frontiera vamală a Moldovei a mărfurilor, obiectelor și a altor valori în proporții mari, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

Contrabanda ca o infracțiune separată este definită în legislația din majoritatea țărilor din fosta Uniune Sovietică. Astfel, legislația penală a **Ucrainei** prevede două categorii de contrabandă:

1. Contrabanda generală, atribuită la categoria celor din domeniul activității economice (secțiu-

nea 7 art. 201 din Codul penal al Ucrainei) [3]. Prin art. 201 infracțiunea de contrabandă este definită ca fiind: trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Ucrainei în afara controlului vamal ori cu tănuirea acestora de controlul vamal, săvârșită în proporții mari, precum și trecerea ilegală a valorilor istorice și culturale, a substanțelor toxice, cu efect puternic, explozive, materialelor radioactive, armelor și munițiilor (cu excepția armei de vânătoare cu țeavă lisă și a munițiilor pentru aceasta), mijloacelor tehnice speciale pentru obținerea clandestină a informației, precum și a mijloacelor strategice, față de care legislația stabilește anumite reguli de trecere peste frontiera Ucrainei.

2. Contrabanda cu substanțe narcotice, psihotrope, analoagele lor sau precursori, atribuită la categoria infracțiunilor din domeniul circulației substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor ori a precursorilor și alte infracțiuni contra sănătății populației (art. 250 Cod penal al Ucrainei).

În Codul penal al **Federației Ruse** [4] este prevăzută o singură normă referitoare la contrabandă (art. 188 din Codul penal al Federației Ruse). Astfel, art. 188 alin. 1 prevede răspunderea penală pentru contrabandă, adică trecerea în proporții mari peste frontiera vamală a Federației Ruse a mărfurilor și a altor bunuri, cu excepția celor indicate la art. 188 alin. 2 Cod penal al Federației Ruse, comisă eludându-

se controlul vamal ori tăinuindu-le de el ori prin folosirea frauduloasă a documentelor ori mijloacelor de identificare vamală, sau însoțită de nedeclararea ori declararea neautentică, aceasta fiind pasibilă de o pedeapsă în forma amenzii de la 100.000 la 300.000 ruble ori în mărimea salariului ori altui venit al condamnatului de la 1 la 3 ani ori cu privațiune de libertate pe un termen de până la 5 ani.

Codul penal al **Kazahstanului** definește responsabilitatea pentru contrabandă economică (articolul 209) [5].

Codul penal al **Estoniei** atribuie contrabandala la crimele împotriva statului (art. 76) [6] și, în afară de răspunderea penală pentru infracțiunea dată, prevede confiscarea specială a vehiculelor, obiectelor, bunurilor sau altor mijloace legale prin care sau cu care a fost deplasată contrabanda în proporții mari, sau a vehiculelor special adaptate pentru contrabandă.

În legislația **României** contrabanda este definită în Legea nr. 86 din 10 aprilie 2006 privind Codul vamal al României [7]. În Titlul XII („Sanțiuni”), Secțiunea 1 („Infracțiuni”) sînt prevăzute faptele prejudiciabile considerate infracțiuni și care afectează regimul vamal al României. Spre deosebire de prevederile art. 248 CP al RM, în care sînt incluse toate formele de săvîrșire a contrabandei, în legislația română se cuprind mai multe norme (art. 270-273) care se referă la contrabandă. Astfel, la



categoria acestora sînt atribuite:

– introducerea în sau scoaterea din țară, prin orice mijloace, a bunurilor sau mărfurilor, prin alte locuri decît cele stabilite pentru control vamal, constituie infracțiunea de contrabandă și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi (art. 270);

– introducerea în sau scoaterea din țară, fără drept, de arme, muniții, materiale explozibile, droguri, precursori, materiale nucleare sau alte substanțe radioactive, substanțe toxice, deșeuri, reziduuri ori materiale chimice periculoase constituie infracțiunea de contrabandă calificată și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi, dacă legea penală nu prevede o pedeapsă mai mare (art. 271);

– folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale de transport sau comerciale care se referă la alte mărfuri sau bunuri ori la alte cantități de mărfuri sau bunuri decît cele prezentate în vamă constituie infracțiunea de folosire de acte nereale și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi (art. 272);

– folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale de transport sau comerciale falsificate constituie infracțiunea de folosire de acte falsificate și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi (art. 273);

– faptele prevăzute în art. 270-273, săvîrșite de una sau mai multe persoane înarmate ori de două

sau mai multe persoane împreună, se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi (art. 274).

Legislația franceză [8] consideră contrabanda drept un delict de clasa I-a sau a II-a, iar contrabanda calificată – un delict de clasa a III-a.

În esență, contrabandă constă într-o activitate ilicită prin care mărfurile scapă de sub autoritatea efectivă a serviciilor vamale.

Încadrarea delictelor de contrabandă în clasa I-a, a II-a sau a III-a se face după cum mărfurile care formează obiectul material al contrabandei sînt libere sau puternic taxate, sau dimpotrivă – sînt interzise la import sau export.

Codul vamal francez rezervă un număr de zece articole (art. 412-422) actelor de contrabandă [9].

Codul vamal francez face distincție între contrabanda la importuri și cea la exporturi. Astfel, orice introducere pe teritoriul vamal într-un mod ilegal constituie import de contrabandă. Există delict de contrabandă și atunci cînd importul este realizat pe cale legală închisă, însă, temporar traficului internațional. În Codul vamal francez sînt apreciate ca import de contrabandă:

- evitarea birourilor de vamă fără autorizația serviciului vamal;
- acostarea navelor în afara porturilor și descărcarea frauduloasă a mărfurilor;
- aterizare în afara aeroporturilor vamale;
- orice descărcare de mărfuri,

precum și toate transbordările frauduloase;

– sustragerea de mărfuri, odată cu vizita serviciului vamal prin utilizarea mijloacelor de disimulare.

La rîndul său, contrabanda de export, conform prevederilor Codului vamal francez, constă în:

– scoaterea din port fără manifest și îmbarcarea frauduloasă a mărfurilor în incinta porturilor sau pe coaste;

– declararea în afara aeroporturilor vamale a unei aeronave avînd direcția spre străinătate.

Conform dispozițiilor art. 415 Cod vamal francez, este considerat delict de clasa I contrabanda săvîrșită de un grup din trei pînă la șase indivizi. Conform dispozițiilor art. 416 din Codul vamal francez, se consideră delict de clasa a III-a contrabanda calificată, adică săvîrșită de mai mult de șase indivizi sau trei ori mai mulți întrebuintînd – oricare ar fi numărul făptuitorilor – un vehicul cu tracțiune animală sau mecanică, o navă sau o ambarcațiune maritimă ori un vapor fluvial.

În sistemul de drept francez sînt considerate delict și contravențiile vamale, fiind sancționate fie numai cu amendă, fie cu închisoare de la zece zile la o lună și amendă, la care se adaugă și confiscarea mărfurilor litigioase.

În ceea ce privește tratamentul sancționator al delictelor de contrabandă, acestea se sancționează diversificat în raport cu gravitatea lor, astfel: mai puțin sever atunci cînd mărfurile alcătuiesc obiectul mate-



rial al contrabandei, nu sînt interzise nici suprataxate, și mai sever în situația în care mărfurile sînt dintre cele interzise sau suprataxate.

În **sistemul de drept italian**, infracțiunea de contrabandă este incriminată în art. 281-299 din Codul legilor vamale din 20 septembrie 1940, republicat în 1973, constînd în esență în introducerea sau scoaterea mărfurilor din țară peste linia vamală prin eludarea impozitului, deci în afara cadrului vamal.

Legea vamală italiană a instituit o prezumție de vinovăție asupra bunurilor aflate în zona de vigilență vamală, făptuitorii fiind obligați să facă dovadă – cu documente legale – caracterului licit al originii mărfurilor achiziționate sau deținute.

Contrabanda, potrivit jurisprudenței italiene, nu presupune nici o înșelătorie, fraudă specifică, fiind suficientă dorința de introducere a mărfurilor pe teritoriul statului fără a se efectua controlul vamal. Tot jurisprudența a hotărît că în materie de participație, răspund pentru infracțiunea de contrabandă, fără nici o distincție între achizitorii de origine și cei succesivi, toți aceia care, chiar în afara zonei de vigilență vamală, sînt găsiți în posesia mărfurilor străine pentru care nu s-au plătit taxele vamale [9].

În **legislația Germaniei** răspunderea pentru contrabandă este prevăzută în Instrucțiunea Germaniei cu privire la impozite (Abgabeordnung) din 16 martie 1976 [10]. Instrucțiunea operează cu două categorii de contrabandă, ne-

făcîndu-se diferență între diferite categorii de obiecte materiale ce vizează contrabanda:

– contrabanda simplă (§ 372) – constă în faptul că vinovatul, în pofida interdicției, introduce, scoate ori transportă anumite bunuri fără prezentarea corespunzătoare a lor vămii. Ca pedeapsă este prevăzută privațiunea de libertate pe un termen de pînă la 5 ani ori amendă;

– contrabanda calificată (§ 373) – presupune comiterea acesteia sub formă de îndeletnicire, cu aplicarea violenței, ori în componența bandei cu folosirea armei de foc. În această formă calificativă pedeapsa poate fi privațiunea de libertate pe un termen de la 3 luni la 5 ani.

Analiza legislației unor țări arată că contrabanda nu este întotdeauna considerată ca fiind o crimă aparte. Astfel, **Legea vamală a Regatului Unit al Marii Britanii** nr. 55/1987 nu folosește noțiunea de contrabandă pentru nici una dintre infracțiunile vamale prevăzute la art. 123-135. Totuși, avîndu-se în vedere conținutul textelor de incriminare, se poate aprecia că există o similitudine între ceea ce consideră contrabandă legislațiile neolatine și infracțiunile vamale din legea britanică.

Astfel, în art. 123 din Legea nr. 55/1987 a Regatului Unit al Marii Britanii este prevăzută infracțiunea de import ilegal care constă în:

– aducerea mărfurilor din străinătate sau dintr-o zonă liberă fără anunțarea autorităților vamale în condițiile prevăzute de lege;

– folosirea sau mutarea mărfurilor din depozite fără permisiunea autorităților vamale;

– descărcarea de pe nave, fără permisiunea autorităților vamale sau prin orice mijloace de eludare a controlului, a mărfurilor nedecarate, a celor încărcate inițial pentru export sau a celor admise la export prin compensare sau scutire de taxe;

– încărcarea pe nave a mărfurilor fără a fi menționate în manifestul încărcăturii (*cargo manifest*) și fără a fi declarate la autoritatea vamală; dacă mărfurile au fost descoperite înaintea plecării navei din port, fapta se consideră încercare de efectuare a unui import ilegal (tentativă); dacă nu se descoperă posesorul mărfurilor, responsabilitatea pentru această marfă revine comandantului navei.

Art. 135 din Legea nr. 55/1987 a Regatului Unit al Marii Britanii conține o dispoziție care nu se întîlnește în legislația franceză ori italiană. Potrivit acestui text, alte încălcări ale legii, regulamentelor sau instrucțiunilor emise în conformitate cu aceasta se vor pedepsi cu amendă și cu închisoare pînă la 2 ani în cazuri grave și repetate. Dispoziția a fost introdusă prin art. 187 din Legea nr. 82/1998, formularea fiind atît de generală, încît intrunește toate trăsăturile unui „cec în alb”. Legiuitorul a lăsat pe seama agenților constatatori și ai justiției stabilirea faptelor concrete care constituie „alte încălcări”.

În legislația penală a unor țări este stabilită răspunderea pentru



circulația ilegală peste frontiere a articolelor aflate în circulație limitată. De exemplu, Codul penal din **Japonia** (articolul 138) criminalizează importul și alte acțiuni privind opiul sau dispozitivele care sînt folosite pentru fumatul opiului, comise de către persoanele responsabile de problemele vamale [11]. În cazul în care persoana responsabilă de domeniul vamal a importat sau a permis importul opiului sau a dispozitivelor care sînt esențiale pentru fumatul opiului, aceasta se pedepsește cu închisoare și muncă forțată pe un termen de la 1 la 10 ani. În legislația penală a Japoniei este prevăzută răspunderea penală pentru persoanele care nu-și exercită funcțiile de colaboratori vamali în cazurile de contrabandă a opiului în țară (art. 136). Persoana (alta decît orice persoană care se ocupă de afacerile vamale) care importă, produce, vinde sau păstrează cu scopul de a vinde opiu se pedepsește cu închisoare și muncă forțată de la 6 luni la 7 ani. Astfel, Codul penal din Japonia stabilește un nivel mai ridicat de pericol pentru societate în cazurile în care contrabanda opiului în țară este efectuată de către persoana responsabilă de domeniul vamal.

Răspunderea penală pentru contrabanda opiului este stabilită și în **Coreea** (art. 200). Persoana cu funcție de răspundere în domeniul vamal, care importă sau permite importul opiului, morfinei sau derivaților acestuia sau adaptărilor pentru fumatul opiului se pedep-

sește cu muncă neremunerată pe un termen de la 1 an.

Evident, aceste norme de drept penal au fost adoptate în anii în care o mare parte din Asia a fost colonie a Marii Britanii, care în mod oficial a organizat în această zonă vânzarea opiului în proporții industriale, ceea ce ducea la degradarea populației. De aceea, în multe țări asiatice există încă legi care au ca scop reducerea răspîndirii opiumului.

În legislația coreeană, în mod suplimentar se stabilește răspunderea penală a persoanelor care, în scopul înstrăinării, efectuează contrabanda valutei (art. 207), bancnotelor falsificate (art. 211), titlurilor de valoare (art. 217), ștampilelor contrafăcute sau timbreelor, sigiliilor și ștampilelor false (art. 222), imaginilor pornografice (art. 244) etc. Pentru unele dintre aceste infracțiuni se stabilesc sancțiunile penale destul de aspre. Astfel, pentru contrabanda de valori mobiliare inculpatul poate fi condamnat la închisoare la un termen de pînă la 10 ani [12].

Pedeapsa pentru diferite forme de contrabanda este stabilită în modul cel mai detaliat în Codul penal al **Republicii Populare Chineze**, unde contrabandei îi sînt consacrate șapte articole (art. 151-157). Contrabanda în interpretarea legislației din China se referă la crimele împotriva ordinii economice de piață socialistă [13].

Trebuie remarcat faptul că legea penală a Chinei prevede răspunderea penală a persoanelor

juridice pentru contrabandă în formă de amendă. Persoana juridică în cazurile de contrabandă poartă răspundere penală ca și persoanele fizice.

Rezumînd, putem concluziona: contrabanda în multe sisteme penale din lume nu este considerată ca o crimă aparte, ci numai în combinație cu alte infracțiuni. În această privință, subliniem faptul că dreptul penal al Republicii Moldova este situat pe poziții mai recente ce țin de teoria modernă a dreptului penal.

Reglementarea excesivă a actelor penale conexe, de contrabandă, astfel cum a fost pus în aplicare, de exemplu, în Codul penal al Republicii Populare Chineze, de asemenea, nu poate fi considerată corectă.

Referințe bibliografice

1. Prodan Liviu. *Contrabanda ca formă de manifestare a criminalității regionale și importanța incriminării ei*. În: Criminalitatea regională: probleme și perspective de combatere: materialele conf. int. 25-26 aprilie 2005. Col. de red.: Mihail Bîrgău. Chișinău: Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, 2003, p. 374.
2. *Codul penal al Republicii Moldova* nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al RM nr. 72-74 din 14.04.2009.
3. *Уголовный кодекс Украины*, Киев, 5 апреля 2001 г., № 2341-III. În: Голос Украины, 19 июня 2001 г., №107(2607).
4. *Уголовный кодекс Российской Федерации* от 13 июня 1996, № 63-



ФЗ. Принят Государственной Думой 24 мая 1996г., одобрен Советом Федерации 5 июня 1996 г. и подписан Президентом РФ 13 июля 1996 г. Вступил в силу 1 января 1997 г. <http://www.uk-rf.com>.

5. *Уголовный кодекс Республики Казахстан*. Под ред. А.И. Бойцова. СПб.: Юридический центр Пресс, 2001, с. 75.

6. *Уголовный кодекс Эстонии*. <http://www.crime.vl.ru>

7. Legea 86 din 10 aprilie 2006. *Codul vamal al României*. În: Monitorul Oficial al României, partea I, 19 aprilie 2006, nr. 350.

8. Gaston Stefani, Georges Levrasseur, Bernard Bauloc. *Drept penal general*. Deuxieme Edition. Paris: Daloz, 1984, p. 34.

9. Cârstea V. *Infracțiunea de contrabandă. Aspecte procesuale de drept comparat*. În: Studium Legis, nr. 6, 2009, p. 19-23.

10. Кубанцев С.П. *Ответственность за контрабанду наркотиков и ряд иных преступлений, связанных с наркотиками, по уголовному законодательству некоторых зарубежных государств*. În: Журнал «Российское право в Интернете», №2009(04). <http://www.rpi.msal.ru/prints/200904kubancev.html>

11. *Уголовный кодекс Японии*. Под ред. Коробеева А.И. Москва: Юридический центр Пресс, 2002, с. 137.

12. *Уголовный кодекс Республики Корея*. Под ред. А.И. Коробеева. Москва: Юридический центр Пресс, 2004, с. 126.

13. *Уголовный кодекс Китайской Народной Республики*. Под ред. А.И. Коробеева. СПб.: Юридический центр Пресс, 2001, с. 57.

APĂRĂTORUL CA PARTICIPANT LA DESFĂȘURAREA PROCESULUI PENAL

Corina ONCIOIU,
doctorandă

SUMMARY

The defendant as a participant during the penal trial has a very important place because he guarantess the defence right. During the penal trial, the defendant is not a part in the trial. Because of his major contribution in finding the truth he represents an important participant in solving different cases.

SUMAR

Rolul apărătorului în desfășurarea procesului penal este foarte important, întrucât reprezintă o garanție a aplicabilității dreptului la apărare. În cadrul procesului penal, apărătorul nu este parte în proces, însă datorită contribuției sale la aflarea adevărului, precum și datorită funcției procesuale pe care o exercită, el se înscrie printre principalii participanți la rezolvarea cauzei penale.

Reglementarea procedurii de la art. 6 din Codul de procedura penală al României astfel cum este formulată, lasă să se înțeleagă existența a trei caracteristici ale dreptului de apărare:

- dreptul la apărare este garantat în tot cursul procesului penal;
- dreptul la apărare este garantat tuturor părților;
- dreptul la apărare se realizează prin multiple modalități.

În primul rând, **dreptul de apărare este garantat în tot cursul procesului penal**, precizare importantă, întrucât legiuitorul atenționează că acest drept nu este aplicabil numai în mod parțial, ci el se asigură pe durata întregii proceduri penale, deoarece nici o fază a procesului penal nu se poate realiza fără o îndeplinire consecventă și corespunzătoare a dreptului la apărare.

Există desigur unele particularități în ceea ce privește realizarea

concretă a acestui drept în diverse faze ale procesului penal. Așa, de exemplu, asistența juridică nu are în mod obiectiv aceeași concretizare în faza de urmărire penală ca la judecată, cele două etape cunoscând particularități diferite, de unde se trage concluzia că și asistența juridică este mai importantă într-un anumit moment decât în altul.

În al doilea rând, **dreptul de apărare este garantat tuturor părților din proces**, ceea ce înseamnă că fără a se ține seama de poziția lor procesuală, părțile sînt ocrotite în egală măsură în ceea ce privește posibilitatea apărării drepturilor și intereselor legale. Întrucât figura centrală a procesului penal este învinuitul sau inculpatul, dreptul de apărare prezintă cele mai multe aspecte cu privire la această parte, pentru că această parte va fi trasă la răspundere penală, eventual civilă, și ea trebuie